

Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti

TASHENEV
UNIVERSITY

“Alisher Navoiy va XXI asr”

10-ULUSLARARO KONFERANSI

Toshkent-Shimkent, 2025-yil 6-fevral

“Әлішер Науаи және XXI ғасыр”

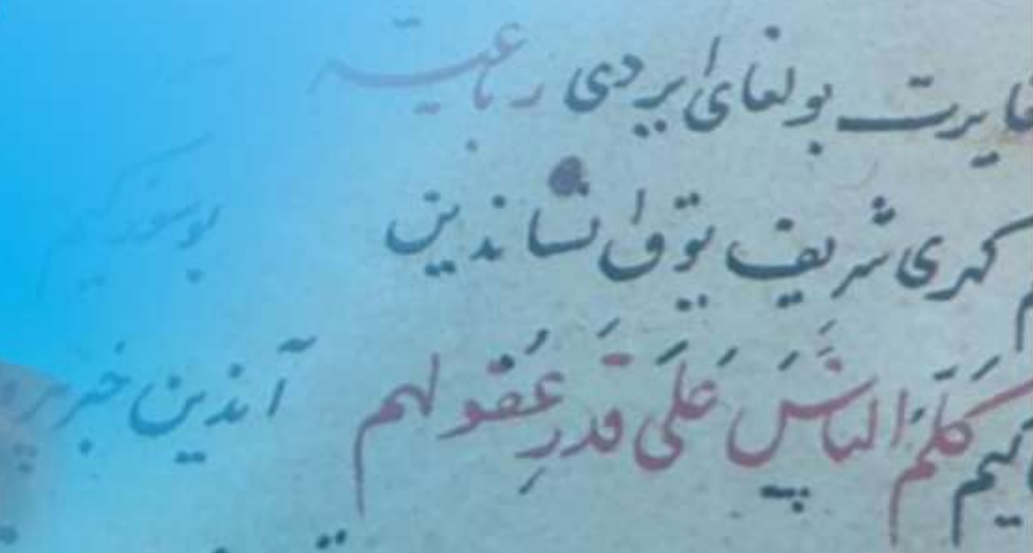
10- ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ

Ташкент-Шымкент, 6 ақпан 2025 жыл

“Alisher Navo'i and the 21st century”

10th INTERNATIONAL CONFERENCE

Tashkent-Shymkent, February 6, 2025

**Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Qozog'iston Respublikasi Jumabek
Tashenev nomli universitet**

«ALISHER NAVOIY VA XXI ASR»

**mavzusidagi 10-uluslararo konferansi
materiallari**

2025-yil 6-fevral

Toshkent – Chimkent – 2025

UO'K: 821.161.1=512.133

KBK: 83.3 (50')

A 51

Mas'ul muharrirlar:

Shuhrat SIROJIDDINOV,

filologiya fanlari doktori, akademik
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti rektori

Kanat BAYBOLOV,

Jumabek Axmetuli Tashenev nomli universitet rektori,
texnika fanlari doktori, professor

Tahrir hay'ati:

Boqijon To'xliyev (O'zbekiston), Nurboy Jabborov (O'zbekiston), Parida Bayneeva (Qozog'iston), Kemal Yavuz Ataman (Turkiya), Yashar Qosim (Ozarbayjon), Islam Jemeney (Qozog'iston), Farhod Rahimiy (Eron), Sholpan Arzimbetova (Qozog'iston), Karomat Mullaxo'jayeva (O'zbekiston), Janna Botabaeva (Qozog'iston), Baxtiyor Fayzullayev (Tojikiston), Dilnavoz Yusupova (O'zbekiston), Nozliya Normurodova (O'zbekiston), Shahlo Naraliyeva (Qozog'iston), Ilyos Ismoilov (O'zbekiston), Azizullah Aral (Afg'oniston), Orzigul Hamroyeva (O'zbekiston), Ozoda Tojiboyeva (O'zbekiston)

Ushbu to'plamda "Alisher Navoiy va XXI asr" mavzusidagi 10-uluslararo konferansi materiallari jamlangan. To'plamda Alisher Navoiy adabiy-ilmiy merosining mumtoz adabiyotimizdagi o'rni va bugungi kun uchun ahamiyati, shuningdek, shoir ijodiga bog'liq holda matnshunoslik va tilshunoslik muammolariga doir ilmiy maqolalar o'rin olgan. Navoiyshunoslikning bugungi holati va istiqboli borasida muayyan tasavvur berishi uning ahamiyatini belgilaydigan omillardan biridir. Kitob filolog mutaxassislar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrantlar va bakalavr talabalari hamda keng o'quvchilar ommasiga mo'ljallangan.

Mualliflar qarashi va asarlar nomlaridagi imlo tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

**Әлішер Науаи атындағы Ташкент
мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті**

**Қазақстан Республикасы Жұмабек
Тәшенев атындағы университет**

«ӘЛІШЕР НАУАИ ЖӘНЕ XXI ҒАСЫР»

**тақырыбындағы 10-халықаралық
конференция материалдары**

2025 жыл 6 ақпан

Ташкент – Шымкент – 2025

Romanda qahramon tuyg'ularining tabiat hodisalari, fasllar almashinuviga parallel yo kontrast ifodalanishi borliqdagi yaratilgan aro sirli muvozanatni idrok aylashga imkon beradi. O'xshatish, sifatlash kabi badiiy vositalar asar ruhiga singib, ramziy ifodaviylik, ta'sirchanlikni orttirgani, manzara yorqin, tiniqligini ta'minlagani ma'lum bo'ladi.

Nasriy asarlar poetikasida millat fidoyilarining taqdiridagi assotsiativlik ham kuzatiladi. Ular ilm-u ma'rifat yo'lida o'zga makonga borishi, davrining podshohu amaldorlari ila murosa aylashi, xalq manfaati, halovati uchun kashfiyot, ixtiro qilishi, riyozat chekib hidoyatga noil bo'lishi badiiy gavdalantiriladi. Har qanday jamiyat taraqqiy topishida sabotli, salohiyatli kishilar ilm ummonidagi javohirlarni avaylab, ularni millat manfaatiga xizmat qildirishi muhim hisoblanadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Султон И. Алишер Навоий. – Т.: Шарқ, 2021.
2. Rasulova, U. (2024, May). TANQIDCHINING TERAN NIGOHI. In *Konferensiyalar/Conferences* (Vol. 1, No. 12, pp. 63-65).
3. Расулова, У. (2020). Сущность сатиристического образа. *Иностранная филология: язык, литература, образование*, (2 (75)), 36-40.
4. Rasulova, U. (2020). NOVELTIES IN POETICS OF TALES. *Theoretical & Applied Science*, (1), 220-224.
5. Расулова, У. (2022). Badiiy asarda sarlavha poetikasi. *Узбекистан: язык и культура. Литературоведение.*, 1(1), 92-99.
6. Rasulova, U. (2023, November). NASRIY ASAR BADIYATI. In *Konferensiyalar/Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 191-195).
7. Rasulova, U. (2024). Poetic Research in Modern Story-Writing. *SPAST Reports*, 1(1).
8. Улугов, А. (2024). Adabiy qahramon obrazi. *Узбекистан: язык и культура*, 1(1), 4-32.

YETTI SAYYORA: BADIY TALQIN VA ILMIY DUNYOQARASH

Marg'uba Abdullayeva

filologiya fanlar doktori, professor

margubaabdullayeva507@gmail.com

10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/WUSV5623

Annotatsiya. Mumtoz adabiyotda badiiy asarlarning estetik ta'sirini kuchaytirish, xalq e'tiqodi va qadriyatlarini ifodalashda sirli raqamlardan foydalanib, go'zal badiiy tasvirlar voqeligi aks ettirilgan. Jumladan, 3, 7, 9, 18, 40 raqamlari bilan bog'liq qarashlar badiiy asarlarda muhim ahamiyat kasb etgan. Bular ichida 7 raqami ilohiy raqam sifatida talqin etiladi. Mazkur maqolada 7 raqamini 7 sayyora tasvirlari tahlili orqali o'rganishga harakat qilamiz.

Kalit so'zlar: mumtoz adabiyot, 7 sayyora, astronomik ilm, ilmiy dunyoqarash, Yusuf Xos Hojib, yetti kavokib, Alisher Navoiy, yetti sayyora, badiiy talqin.

SEVEN PLANETS: ARTISTIC INTERPRETATION AND SCIENTIFIC WORLDVIEW

Abstract. This article explores the use of mystical numbers in classical literature as a means to enhance the aesthetic impact of artistic works, reflecting the beliefs and values of societies. Specifically, numbers such as 3, 7, 9, 18, and 40 have held particular significance in

various artistic traditions. Among these, the number 7 is often interpreted as a divine symbol. This study aims to analyze the symbolic role of the number 7, focusing on its representation through images of the seven planets, and how this motif contributes to the deeper thematic and aesthetic dimensions of classical literary works.

Keywords: *classical literature, 7 planets, astronomical science, scientific worldview, Yusuf Khos Hajib, seven kavokibs, Alisher Navoi, seven planets, artistic interpretation.*

Dunyo xalqlarida 7 raqami ilohiy va sirli raqam sifatida qadrlanadi. Shu sabab 7 raqami bilan turli qarashlar shakllangan. 7 kun, 7 mo'jiza, 7 xazina, 7 avlod, 7 iqlim, 7 rang, 7 sayyora, 7 dengiz, 7 farz va boshqalar. **Hafta kunlari:** dushanba, seshanba, chorshanba, payshanba, juma, shanba, yakshanba. **Yetti rang:** oq, sariq, qizil, qora, ko'k, yashil, apelsin. **Yetti sayyora:** Qadimgi xalqlar yetti muqaddas sayyora inson hayotiga, taqdiriga, o'zaro harakatlariga bog'liq deb tushunganlar. **Ular:** Quyosh – Kuch-g'ayrat ramzi; Oy – Dilbarlik ramzi; Mars – Jangu jadal timsoli: Merkuriy – Donolik ramzi; Yupiter – Baxt ramzi; Venera – Sevgi ramzi; Saturn – Dehqonchilik ramzi.

Xalq og'zaki ijodida yetti raqami bilan bog'liq hikmatli so'zlar, iboralar ko'p uchraydi. Masalan, "Yetti o'lchab bir kes", "Yetti eshikning kalitini olib yuradi" kabilar. "Yetti uxlab tushimga kirmagan" "Yetti qovun pishig'i bor", jumalari esa favqulodda holatlarni tasvirlashda qo'llanilgan. "Yetti bukilib ta'zim qildi" iborasi yoki yuksak hurmat-e'tibor ko'rsatilganda, "Yetti qavat ko'rpacha ustiga o'tqazishdi", "Nomi yetti iqlimga ketgan" kabilar yetti raqamining jonli so'zlashuvda turli ma'no ottenkalariga egaligini ko'rsatadi. Yetti raqami haqidagi mifologik qarashlar afsona, rivoyat, ertak va dostonlardagi yetti bahodir, yetti dev, yetti qaroqchi timsollarida mujassamlashgan. Ertaklarda an'anaga ko'ra, go'zal malikalar, parilar yuziga yetti qavat parda tortilgan holda tasvirlangan. Umuman olganda, xalq og'zaki ijodi, jonli so'zlashuv, madaniyat va san'at yodgorliklarida yetti raqamiga juda ko'p urg'u berilgan. Bu an'ana, birinchidan, ajdodlarimizning o'ta qadimiy tasavvurlari va e'tiqodlari bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchidan, ularning olamni o'rganish borasidagi yuksak ilmlaridan darak beradi. Jumladan, "Abu Rayhon Beruniyning yozishicha, qadimgi xorazmliklar yulduz burjlarini arablardan ko'ra yaxshiroq bilishgan. Shunga ko'ra, taqvim yaratish uchun oyni asos qilib olishgan. Oy fazalari esa 28 kun davom etadi. U to'rt davrga bo'lingan: yangi oy, birinchi chorak, to'lin oy, oxirgi chorak. Har yetti kunda davrlar bir-biri bilan o'rin almashadi. Ehtimol, yetti raqamining muqaddaslashishiga sabab bo'lgan omillardan biri shudir" [Ilohiy tabobat. "7" raqamining siri. 2014].

Mumtoz adabiyotning nodir namunasi bo'lgan Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarida "Yetti kavokib va o'n ikki burj haqida" maxsus bob kiritilgan. Yusuf Xos Hojibning olamning yaratilishi, koinot tuzilishi, yulduzlar harakati haqidagi astoronomik qarashlari mazkur bobda tasvir etiladi. Uning qarashicha, yulduzshunoslar yetti sayyorani yerda yotgan xasdek bilishlari kerak. Ya'ni "Yeti qat falakni yatur yamcha tut", deydi. Yusuf Xos Hojibning fikriga ko'ra, yetti falakni inson o'rganishi mumkin. Lekin to'qqizinchi falak Arshi a'lo (ediz arsh) sirlarini inson yechishga qodir emas. Asarda yetti yulduz (falak, sayyora)ni quyidagicha ataydi:

1. Sekantir – Zuhal (Saturn) sayyorsi;
2. O'ngay – Qaraqush – Mushtariy (Yupiter) sayyorasi;
3. Ko'rud-Baqirso'quna – Mirrix (Mars) sayyorasi;
4. Yashiq – Kun – Quyosh sayyorasi;

5. Sevit – Zuhra (Venera) sayyorasi;
6. Arzu – Utorud sayyorasi;
7. Yalchiq-Ay – Oy sayyorasi.

“O‘zbekiston adabiyoti va san’ati” gazetasining 2007-yil 49-sonida taniqli olim Qosimjon Sodiqovning “Kun burji sobit” maqolasida muhim ilmiy tahlillar amalga oshirilgan. Olimning fikricha, Sharq astronomiya ilmi G‘arb ilmidan ancha ildamlab ketgan. Nikolay Kopernikning olamning aylanishi to‘g‘risidagi qarashlari yuzaga chiqquniga qadar, X asrda yashab ijod etgan Yusuf Xos Hojib bu haqda asosli ilmiy ma’lumotlarni qayd etgani dalillangan. Shu barobarida Q.Sodiqov hozirgi zamon astronomiya ilmida Yerning Quyosh atrofida aylanishi to‘g‘risidagi kashfiyotni Nikolay Kopernik nomi bilan bog‘lash o‘rinsiz ekani, bu kashfiyotni besh yuz yilcha burun mutafakkir bobomiz Yusuf Xos Hojib aytib ketganini ta’kidlaydi.

Yusuf Xos Hojib dostonida har bir yulduzning harakati, xususiyatlari, joylashuvi haqida to‘xtalib o‘tadi. Asarda Yetti qaroqchi yulduz – Yetikan, Hulkar yulduzi – Urkar deb atalgan. Dostonning hamd qismida Tangri falaklarni yaratdi, u har doim evrulub (aylanib) turadi, deydi. Yusuf Xos Hojib Kuntug‘di eligni Kun sifatleri, Oytuldini Oy sifatleri bilan bog‘lab tasvirlaydi. Oy tug‘ilishida juda kichik bo‘lib tug‘iladi. Kundan kunga ulg‘ayib, to‘lishadi. Adibning qayd etishicha, Oy Kun bilan yuzma-yuz bo‘lganda to‘lishadi. To‘lin Oy olamni yoritgani singari Oyto‘ldidan olam ahli yorug‘lik topadi. Bu obrazlar ramziy xarakterda bo‘lib, Quyosh va Oy sayyorasining astronomik xususiyatlarini o‘zida ifoda etadi. Kun burji sobitligi, Falak va Yer doimiy harakatda bo‘lishi, Kun ularning markazida turishi haqidagi falsafiy qarashlari keyinchalik dunyo olimlari tomonidan ilmiy asoslandi. Bundan anglashiladiki, Yusuf Xos Hojib o‘z davri astronomik ilmi bilimdoni. U asardagi bosh qahramonlarni yulduzlar xususiyatlaridan olib, badiiy ishladi.

Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘otit-turk” asarida ham sayyoralar nomlari ma’lum o‘rinlarda tilga olingan. Jumladan, Baqirsuqum (Mirrix), Qaraqush (Mushtariy) yulduzlari haqida gapirib, Baqirsuqum sayyorasi mis rangida bo‘lishi, Qaraqush esa tongda chiqishi to‘g‘risida ma’lumot beradi.

“Sab‘ai sayyor” dostonining hamd qismidanoq Navoiy kosmogonik bilimlaridan foydalanadi. Ollohg‘a hamd aytar ekan, sen dunyoni barpo etganda samoni yetti gumbaz bilan yaratding, deydi. Yaratuvchiling tufayli yetti osmono‘par qasrlar yulduzlar bilan bezandi. Yetti qasr, yetti donishmand sening hikmatlaring to‘g‘risida afsonalar aytmoqda. Navoiy yetti falakni, yetti laganga o‘xshatib, ularning ichida nur taratuvchi sham bor, deydi. Yetti sayyoraning har biri o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, alohida rangi bilan ajralib turadi. Sayyoralarning aylanma harakatlari hafta, oy, yilda o‘zgarib turishi aytiladi. Navoiyning astronomik bilimlari juda chuqur bo‘lib, yetti sayyora xos barcha sifatlarni badiiy talqinda ochib berishga xizmat qilgan. Jumladan, tun va kun bo‘lishi, gullarning ochilishi ularning harakatiga bog‘liq. Dastlab shoir quyoshning badiiy tasvirini beradi. Subhi azal sening bilan boshlanadi. Yo‘qlik pardasini sen ochasan. Barcha jahon sen sababli mavjudlik libosini kiyadilar. Tabiatning jilvasi quyosh nuridan bahra olib, turfa go‘zalliklarni yuzaga keltirishi tasvirlanadi. Dostonning hamd bobida Qo‘yosh sayyorasi tasviri bilan Olloh madhi uyg‘unlik kasb etgan.

Navoiy “Sab‘ai sayyor” dostoni 8-bobida asarni yozishdan avval tush ko‘rgani, tushida 7 gumbaz, 7 gumbaz ichida 7 xil rangdagi mutasaddiyni ko‘rganini, shu yerda 7 kun yurib, 7 afsona tinglaganini, Navoiy yetti gumbaz ostida eshitgan afsonalarini yod

olib, qalb sahifalariga yozib qo'yganini aytadi. Qachon bu afsonalarni tahrir qilar ekanman, oldimga Hizrga o'xshash bir mo'ysafid keldi. Qasrdagi nuqsonlarni topib, yetti qasr ichiga yetti hurni o'tqazib qo'yasan. Yetti afsonaga yana yetti afsona qo'shasan. Dostoningni nozik so'zlar bilan bezatasan.

Yetti afsona ko'rganin yona,

Degasen yetti turfa afsona. (Sab'ai sayyor, 58-bet)

So'zi tugagach, yer o'pib, pirga ta'zim qildim. Shu payt xursand holda uyg'onib ketdim. Uyg'ongach muabbir (tush ta'birchisi) aytgan dalillardan so'ng doston yozishga kirishganini aytadi:

Menki, topdim bu na'v ikki dalil,

So'z demak sori ayladim ta'jil. (Sab'ai sayyor, 59-bet)

Navoiy salaflar bo'yicha shoh Bahrom tarixini qisqacha bayon etib, endi men aytadigan qissa avvalgilaridan farq qiladi deydi va Allohga shukrona keltirib, Bahrom qissasini boshlaydi. Dostonning Sulton Husayn Boyqaro madhiga bag'ishlangan IX bobida yetti sayyora – Zuhra, Mushtariy, Bahrom, Mehr, Zuhra, Atorud, Qamar haqida alohida to'xtalib o'tadi. Bu sayyoralarning xususiyatlaridan kelib chiqib, mumtoz badiiy tasvirlarni yaratadi.

Dostonda Navoiy sayyoralar haqidagi mifologik tasavvurlar va xalq og'zaki ijodidagi talqinlariga ham e'tibor qaratgan. Barcha sayyoralar nomlari yunonlar va greklar mifologiyasi xudolarining nomlaridan olingan. Merkuriy grek-yunon mifologiyasi bo'yicha savdo sotiq xudosi, arablarda esa Utarud deb ataladi. Venera nomi sevgi xudosi sharafiga qo'yilgan (arablarda u Zuhra nomi bilan ataladi), Uran – osmon xudosi, Neptun – dengizlar xudosi, Saturn – dehqonchilik xudosi, (arablarda Zuhra), Yupiter – momaqaldiraq xudosi (arablarda Mushtariy), Mars – urush xudosi (arablarda Mirrix) deb nomlangan.

Sayyora nomlari	"Qutadg'u bilig" asarida	"Sab'ai sayyor" asarida	Hafta kunlari	Ranglari	E'tiqod ramzlari
Saturn	Sekantir	Zuhra	Shanba	qora	dehqonchilik xudosi
Quyosh	Yashiq	Quyosh	Yakshanba	sariq	Hukmdor ramzi
Oy	Yalchiq-Ay	Oy	Dushanba	yashil	Vazir ramzi
Mars	Ko'rud-Baqirso'quna	Mirrix (Bahrom)	Seshanba	qizil	urush xudosi
Merkuriy	Arzu	Utorud	Chorshanba	moviy	savdo-sotiq xudosi
Yupiter	O'ngay – Qaraqush	Mushtariy	Payshanba	jigarrang	momaqaldiraq xudosi
Venera	Sevit	Zuhra	Juma	oq	sevgi xudosi

Xulosa qilib aytganda, 7 sayyora haqidagi mumtoz tasvirlar qadimgi xalqlar e'tiqodi, xalq og'zaki ijodi va astronomik ilmlar hamda asar mualliflarining ilmiy dunyoqarashi asosida talqin etilgan. Mumtoz adiblar nafaqat badiiy ijod qonuniyatlari balki ilmiy dunyoqarashi bilan dunyo tamaddunida muhim o'rin tutgan. Yusuf Xos Hojib va Alisher Navoiy badiiy tasvirni ilmiy tafakkur mahsuliga aylantirgani asarlarining ilmiy qimmatini oshirishga xizmat qilgan. Shundan bo'lsa kerak yetti sayyoraning badiiy-tasviriy ifodasi yetti iqlimni doimo o'ziga jalb qilib kelgan.

Adabiyotlar:

1. Yusuf Xos Hojib. Qutadg'u bilig. – Toshkent: G'afur G'ulom. 1971. – 160-b.
2. Mahmud Koshg'ariy. Devonu lug'atit-turk. – Toshkent: Fan. 1960.
3. Qosimjon Sodiqov. Kun burji sobit. "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasi. 2007 yil, 49-soni.
4. Alisher Navoiy. Sab'ai sayyor. O'n jildlik. Yettinchi jild. G'afur G'ulom. – Toshkent: 2020.

5. Alisher Navoiy. Xamsa. Sab'ai sayyor. Tamaddun. 2021. – 448 b.
6. Hasanov S. Navoiyning yetti tuhfası. – T.: G'afur G'ulom. 1991. – 192 b.

SUYUMA G'ANIYEVA – NAVOIYSHUNOS

Umarova Sohıba Zokırovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, TDO'TAU,

sohibaumar@gmail.com

10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/OWTI5580

Abstrakt. Ushbu maqolada O'zbekistonda yetishib chiqqan ilk sharqshunos olimı, Sharq mumtoz adabiyoti, xususan, Alisher Navoiy asarlari tadqiqi ustida tinimsiz ishlagan, qator davlat mukofotlariga sazovor bo'lgan professor Suyima G'aniyevaning navoiyshunoslikdagi xizmatlari xususida so'z yuritiladi. Shuningdek, Alisher Navoiyning mukammal asarlar to'plami nashrida olimı tomonidan tayyorlangan sharhlar tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: sharqshunoslik, navoiyshunoslik, Suyima G'aniyeva, nasr, manba, matn, tadqiq, tahlil.

Abstract. This article examines the contributions of Professor Suyima Ganiyeva, a distinguished scholar recognized with numerous state awards, who dedicated her career to the research of Orientalism and classical Oriental literature, particularly the works of Alisher Navoi. Her tireless efforts in the field have significantly advanced the study of these literary traditions. The article also analyzes the reviews and critical writings prepared by Ganiyeva, which played a pivotal role in the publication of a comprehensive collection of Alisher Navoi's works.

Keywords: Oriental Studies, Nautical Studies, Suyima Ganiyeva, prose, source, text, study, analysis.

Suyima G'aniyeva ilmiy konsepsiyasining muhim kategoriyasi madaniy-ma'naviy sohadagi izlanishlar rivojiga hissa qo'shish, yangiliklar olib kirish bo'lgan edi. Navoiyshunoslik ilmi ravnaqiga qo'shgan hissasi uchun Suyima G'aniyevani "o'zbek navoiyshunosligining malikasi" deb atadilar. Adabiyotshunoslar tomonidan olimı "XX asr o'zbek matnshunosligi, navoiyshunosligi va mumtoz adabiyotimiz matnlarini nashr etish borasida amalga oshirilgan ishlarni, bu sohada qo'lga kiritilgan yutuqlarni Suyima G'aniyevaning nomi va faoliyatisiz tasavvur etib bo'lmaydi", [Samad Asror, 2012: 46] – kabi e'tibor va e'tirof bilan tilga olinadi. Muallif olimı ilmiy salohiyati xususida so'z yuritir ekan, "Agar Suyima G'aniyeva birgina "Majolis un-nafois" tadqiqoti bilangina cheklanganda ham u matnshunos va navoiyshunos olimı sifatida tan olinar edi" [Samad Asror, 2012: 46], – degan asosli fikrni bildiradi. Suyima G'aniyevaning "Majolis un-nafois" asari ustida olib borgan tadqiqotlariga xorijiy mutaxassislar, xususan, Irmgard Engelki, Muhammad Ya'qub Vohidiy Juzjoniy, Kamol Eraslan va Almaz Ulviy Binnatova kabilar o'z ishlarida murojaat etishgan.

Suyima G'aniyeva ilmiy faoliyatida matnni rekonstruksiya, ya'ni matnni qayta tiklash, matnning muallif qalami ostida chiqqan ma'nosini tuzish ishlari kuzatiladi. Olimı tomonidan olib borilgan bu yondashuv tarjima jarayonidan farq qilib, nafaqat o'zga va ona til o'rtasida, balki bir til ichida matn yaratishi bilan ajraladi. Suyima G'aniyeva "Majolis un-nafois" asari ilmiy-tanqidiy matnini tuzishda ham aynan

MUNDARIJA CONTENTS	
Shuhrat SIROJIDDINOV. Turkiy dunyo hamkorligining mustahkam asosi Туркі әлем ынтымақтастығының мықты негізі	7
Қанат БАЙБОЛОВ. Екі халық арасындағы бауырлық пен достық рәмізі Ikki xalq qardoshligi va do'stligi simvoli	11
I SHO'BA. ALISHER NAVOIY ADABIY MEROSINING JAHON TAMADDUNIDA TUTGAN O'RNI SECTION I. THE PLACE OF ALISHER NAVAII'S LITERARY HERITAGE IN WORLD CIVILIZATION	
Boqijon TO'XLIYEV. Nasimiy va Navoiy nazmi – badiiy tafakkurning yangi bazmi	15
Islam JEMENEY. Әлішер Навои	23
Yashar QOSIM. Dohiy Alisher Navoiyning ulug' izdoshi (Muhammad Fuzuliy sheiriyatida poetik in'ikos tarzining o'ziga xosligi)	35
Qodirjon ERGASHEV. Renessans adabiyotida etologik janr taraqqiyoti	42
Əlimuxtar MUXTAROV. Nizami Gencevi ve Alishir Navai'nin tür ruhu eserlerinin ve araştırmacılarının gözü ile	47
Roviyajon ABDULLAYEVA. Alisher Navoiy fenomeni yoxud Navoiy ijodining olamshumul ahamiyati	52
Насриддин НАЗАРОВ. Гуманизм и креативность в творчестве Наваи как фактор обеспечения связей между народами Евразии	60
Burobiya RAJABOVA. O'zbek navoiyshunoslari Jomiy haqida	67
Karomat MULLAXO'JAYEVA. Abdurahmon Jomiy va Alisher Navoiy g'azallarida Yusuf (a. s.) siymosining badiiy talqinlari	77
Tozagul MATYOQUBOVA. Sharq adabiyotining yetuk tadqiqotchisi	82
Nosir JO'RABOYEV. Ikki turkman hukmdori ijodi va Alisher Navoiy	87
Молдасанов Е.М., АБДУВАЛИТОВ Н.Б. Әлем әдебиетінің асқар шыңы (Әлішер Науаидың 584 жылдығына орай)	95
Hulkar HAMROYEVA. Alisher Navoiy ijodida san'at talqini	99
Злиха ЖАНТАСОВА. Шығыс әдебиетінің қазақ фольклорындағы көрінісі	103
Sherxon QORAYEV. Alisher Navoiy Badaxshon shohi va shoir Sulton Muhammad La'liy ijodi tadqiqotchisi (Navoiy va uning zamondoshlari tazkiralari ma'lumotlari asosida)	109
Ahmad AKHLAQUE, Asror Allayarov. Alisher Navoi's creative works: a scientific exploration	115

Fayzulla ISKANDAROV, Dostonjon Tojiev. “Alisher Navoi international award”: establishment and historical significance for the turkic world	118
Diyora ABDUJALILOVA. Alisher Navoiy va Yahyobey Toshlijali dostonlarida shayx va avliyolar timsoli	124
Orifjon OLIMJANOV. Alisher Navoiy va Lorendeli Hamdiy “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasiga doir	131
II SHO‘BA. NAVOIY NAZMIY, NASRIY VA ILMIY MEROSINI O‘RGANISH MASALALARI SECTION II. ISSUES OF STUDYING NAVAIY'S POETRY, PROSE AND SCIENTIFIC HERITAGE	
Nurboy JABBOROV. Alisher Navoiy “Tarixi anbiyo va hukamo” asarining siyarnoma turkumida tutgan o‘rni	136
Nusratullo JUMAXO‘JA. Navoiyning yigitlik lirikasiga mansub mustazodi	149
Maqsud ASADOV. Alisher Navoiy “Tanbeh”larining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari (“Mahbub ul-qulub” asari misolida)	155
Dr. Kemal Yavuz ATAMAN. Ali Şir Nevaî beyitlerinde kulluk şuuru	160
Zuhridin ISOMIDDINOV. Navoiyning “qaychi” g‘azali	165
Baxtiyor FAYZULLOYEV. Qo‘qon adabiy muhitida Navoiyga izdoshlik	170
Iqboloy ADIZOVA. Adabiy ta’sir va poetik tafakkurning yangilanishi	177
Nafas SHODMONOV, G‘iyosiddin SHODMONOV. Olti dostonida Odam Ato timsoli talqini	185
Faridaxon KARIMOVA. Xorazm adabiy muhitida debochanavislik an‘analari	193
Islomjon YAQUBOV. O‘zaro ta’sir, ijodiy mushtaraklik va o‘ziga xoslik	200
Shavkat HAYITOV, Gulshod SHOYIMOVA. Alisher Navoiyning nabotot va hayvonot olamiga munosabati	205
Obidjon KARIMOV. Alisher Navoiy irfoniy olamining yangicha talqini	212
Gulbahor ASHUROVA. O‘zbek ayol shoiralari ijodida Alisher Navoiy obrazi tasvirlari	216
Qo‘ldosh PARDAYEV. Navoiy g‘azallariga Muqimiyning nazira va taxmislari	221
Ilyos ISMOILOV. Abror hayrati	226
Shermuhammad AMONOV, Abdulhaq RAHIMI. Alisher Navoiy mustazodiga bog‘langan muxammas haqida	229
Zilola AMONOVA, Shahlola SAFAROVA. “Farhod va Shirin” dostonidagi na’t boblarning manbalari va badiiyati	235
Abdulhamid QURBONOV. Badiiy matn va tasviriy vositalar mutanosibligi	242
Muqaddas TOJIBOYEVA. Abdulla Qodiriy romanlarida Alisher Navoiyga izdoshlik masalalari xususida	248
Orzigul HAMROYEVA. Radifning bayt kompozitsiyasidagi o‘rni	252

Ma'rifat RAJABOVA. Xalq maydon kulgi san'ati belgilarining Navoiy ijodidagi ko'rinishlari	256
Nodira SOATOVA. "Farhod va Shirin" dostoni – an'ana takomili, taraqqiysi hamda sintezi sifatida	260
Umida RASULOVA. "Alisher Navoiy" romanida obraz poetikasi	266
Marg'uba ABDULLAYEVA. Yetti sayyora: badiiy talqin va ilmiy dunyoqarash	269
Sohiba UMAROVA. Suyuma G'aniyeva – navoiyshunos	273
Zuhra MAMADALIYEVA. Alisher Navoiy "Xamsa"sida mirrix obrazining majoziylik xususiyatlari	277
Aziz RAJABIY. Alisher Navoiy g'azallarining ohang jilolari (Yunus Rajabiy musiqiy merosi misolida)	282
Zarif QUVONOV. "Hayrat ul-abror"ning yangi tadqiqatlari xususida	286
Farruxbek ABDALIYEV, Gulnoza OSMANOVA. "Xamsa"da "kampir" obrazi talqini	290
Nafisa RAXMANOVA. Ramziy-majoziy obrazlar ta'vili haqida mulohazalar	293
Kamola ULUG'MURODOVA. Navoiy nazmida Layli obrazining badiiy talqini	299
Mavluda ORTIQOVA. Alisher Navoiyning "Nasoyim ul-muhabbat" asarida valiylarga xos sifatlar talqini	303
Jamila EISAR. Alisher Navoiyning she'riyatida oyina timsolining talqini ("G'aroyib us-sig'ar misolida")	308
Azizbek TOSHPO'LATOV. Alisher Navoiyga izdoshlik: Ahmad Tabibiy taxmislari	313
Sevara PARMONOVA. Tasavvufiy tazkiralari va Alisher Navoiy asarlarida Ibrohim Adham nomining zikr etilishi	318
III SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING MANBALARI VA MATNIY TADQIQI SECTION III. SOURCES AND TEXTUAL RESEARCH OF ALISHER NAVAI'S WORKS	
Dilnavoz YUSUPOVA, Umedullo MAHMUDOV. Alisher Navoiyning "Munshaoti Abdulloh Marvorid"dan o'rin olgan forsiy maktublari xususida	323
Manzar ABDULXAYROV. Alisher Navoiyning "Farhod va Shirin" dostoni tabdillari tahlili	330
Dr. Farhad RAHIMI. Senglah Sözlüğünün Feraği Düzeltmeleri ve Feraği'den Yanlış ktarmaları Üzerine	335
Gholamreza RAZMI. Özbekistan'da yayimlanmış iki Hayretü'l-ebrar'in tashih edilmiş metnindeki hatalarin sebeplerine bir bakiş	352
Altay NOORULLAH. Navoiy asarlarida tinish belgilarining yanglish ishlatilishi	365

Sevda BEHESHTI. Navai's Poetry as Reflected in Miniature Paintings (A study of Illustrated manuscripts preserved in Iranian collections)	376
Oysara MADALIYEVA. Alisher Navoiyning dastlabki ikki devoni Hamid Sulaymon nigohida	384
Dr. Siyamek HÜSSEYINALIZADE (Ergin Avşar). Amîr Alî Şîr Nevaî'nin şiirlerinde Şamanlığa aid Terimler ve ritüeller	395
Ozoda TOJIBOYEVA. Parij kulliyotidagi "Favoyid ul-kibar"ning matniy xususiyatlari	407
Husnigul JO'RAYEVA. Husayn Boyqaro – Husayniy adabiy merosining O'zbekistonda o'rganilishi	412
Dilnoza RUSTAMOVA. Alisher Navoiy toshbosma devonlaridagi ayrim g'azallar matnining qo'lyozma nusxalar bilan qiyosi	417
Erfan ESHGHÎNOUR. Fâni Divanındaki Avnî Divanından Tercüme Olunmuş Şiirler Üzerine	423
Lochinbek AHMADALIYEV. Po'latjon Qayyumiy tazkiralarda Alisher Navoiy faoliyatining yoritilishi	433
Dilnavoz SATTOROVA. Navoiy g'azallariga Sa'diy taxmislari	438
IV SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING XORIJIY TILLARGA TARJIMASI VA CHET ELLARDA O'RGANILISHI SECTION IV. TRANSLATION OF ALISHER NAVA'I'S WORKS INTO FOREIGN LANGUAGES AND STUDY ABROAD	
Hulkar HAMROYEVA, Shahlo NARALIYEVA, Ozodaxon MUSAYEVA. Qozog'istonda Mir Alisher Navoiy ijodining o'rganilishi	444
Abdulhay SOBIROV, Zamira DJURABAYEVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" – turkiy xalqlar leksikasining so'nmas bulog'i	451
Münevver TEKCAN, Serpil Yazıcı ŞAHİN. Muhakamat al-lughatayn's literary and academic aspects.	455
Бермет ЗАКИРОВА, Дамилова НУРИЙЛА. Алишер Навоинин чыгармаларындагы тилдик каражаттар аркылуу студенттин кеп маданиятын өстүрүү	462
Nishonboy XUSANOV. "Hayrat ul-abror"dagi teonimlarning semantik va badiiy xususiyatlari	468
Mardon RAHMATOV. Qo'shma fe'l komponentlari inversiyasi	472
Rashid ZOHID. Hayot – firoq manzili	478
Shahlo HOJIYEVA. Alisher Navoiy badiiy kashfiyotlari – Cho'lpon estetik tafakkuri yangilanishi omili	482
Mo'minjon SULAYMONOV. Alisher Navoiy davrida isiriq solinganmi?	488
Abdumurod TILAVOV. Alisher Navoiy ma'naviy merosi va zamonaviy ta'lim	492
Nilufar RASULOVA. Alisher Navoiyning boqiy merosi jahon tillarida	497
Ozodaxon MUSAYEVA, Gulchehra SULTONOVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" asaridagi turkiy fe'llar va omonim so'zlar tahlili	502

Iroda ISHONXANOVA. Alisher Navoiy hayoti va ijodining “Литература” darsliklarida aks etishi	505
Shahlo NARALIYEVA, Farrux ABDALIYEV. Hazrat Navoiy ijodida nutq madaniyati	514
АШИРОВА Т.К., КАРАЕВА Н.О., ЗАКИРОВА Б.А. Алишер Навоинин чыгармаларын санарип платформалар аркылуу жайылтуу	518
Dilorom YULDASHEVA, Shahlo NARALIYEVA. Alisher Navoiyning didaktik qarashlari	523
Komiljon ABDULLAYEV. Ta’lim tizimi bosqichlarida Alisher Navoiy hayoti va ijodini o’rgatishda fanlararo integratsiyadan foydalanish	527
Gulnoza YULDASHEVA, Sevinch UBAYDULLAYEVA. “Lison ut-tayr” dostonining ayrim morfemik xususiyatlari tahlili	531
Feruza DJUMANIYAZOVA. Alisher Navoiy ijodida milliy etnosport o’yinlari	534
Hamida JURAQOBILOVA. O’zbek she’riy matnlaridagi kognitiv metaforalarning fransuz tilida ifodalanishi	539
Abdug’ani NASRIDDINOV. Navoiyshunoslikda yangicha yondashuv	544
TEZISLAR ADABIYOTSHUNOSLIK	
AHMADOVA Shohsanam. Hofiz Xorazmiy va Alisher Navoiy ijodida zohid obrazi tasviri	550
ABDURAIMOVA Xafiza. Alisher Navoiy g’azaliyotida Doro obrazi talqinlari	553
ALIYEVA Sevinch. Anbiyolar haqidagi manbalarda Iso payg’ambar obrazi tasviri	556
ALMARDONOVA Aziza. Alisher Navoiy tarji’bandlarida dunyo ramzi	561
DEHQONOV Akramjon. Bir g’azal sharhi	564
DOLIMOV Shokir. «Hayrat ul-abror» dostoni sharhining rus tiliga tarjimasi xususida	567
GAFUROVA Shaxnoza. Navoiy me’rojnoma baytlarida qo’llangan badiiy san’atlar	569
IBOTOVA Madina. Alisher Navoiy g’azallarida jon va ishq munosabatining badiiy ifodasi	572
MEYLIYEV Xudoyberdi. Navoiy va zamondoshlari asarlarida Mirzo Mironshoh saroyi adabiy muhiti va shoir Lutfulloh Nishopuriy ijodiy faoliyatining yoritilishi	576
MUQUMOVA Surayyo. “Nasoyim ul-muhabbat”: ism, xosiyat va xususiyat	579
NASRULLAYEV Elmurod, SIROJIDDINOVA Sevinch. Xalq og’zaki ijodida Navoiy timsoli talqini	581

NURULLAYEVA Hulkaroy, MAMADALIYEVA Madina. Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” asarini o’qitish bo’yicha ayrim mulohazalar	584
OLIMJONOV Davronbek. “Boburnoma” asarida tarixiy shaxslar tavsifi (Alisher Navoiy shaxsi misolida)	587
PARDAYEVA Nigora, PIRNAZAROVA Barno. Navoiy lirikasida kichik lirik janrlar	589
SHOMURODOV San’at. Alisher Navoiy va Husayn Boyqaro munosabatlari isajon sulton talqinida	593
TO’XTAMURATOV Furqat. Alisher Navoiy g’azaliga Muhsiniy tatabbu’si	596
TURDIYEVA Maftuna. “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasidagi ba’zi farqli jihatlar	599
UMAROVA Dildor. Alisher Navoiy asarlarida sukut go’zalligi ifodasi	602
UMAROV Sardorbek. Ma’rifatning haqiqati – hayratdir	604
YANGIBOYEV Shavkat. Ito haqida	607
TILSHUNOSLIK	
YULDASHEVA Dilorom. Alisher Navoiy asarlarida rang-tus ifodalovchi birliklar	611
AXMADJANOVA Malika. Alisher Navoiy va o’zbek tilining boyitilishi: ilmiy metodlar va uslublar	613
AKBAROVA Zulfizargul. Alisher Navoiy asarlarida qo’llanilgan antonimlik hosil qiluvchi “Ahl” komponentli lug’aviy birliklar tahlili	617
YUSUPOVA Dildora. Alisher Navoiy asarlarida qimmatbaho tosh nomlari	619
MUNDARIJA	622